

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

รื้อภหรือชาติ

พวกเราทุกคนเป็นนักท่องเที่ยวเกิดแก่เจ็บตาย ซึ่งเป็นเรื่องเต็มไปด้วยทุกข์ที่แฝงกันไปกับภพชาตินั้น ๆ มาเป็นเวลานาน ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบกัน เป็นแต่เพียงว่าความจดจำแห่งความเป็นมาของตนในอดีตนั้นจดจำไม่ได้เท่านั้น ความจดจำไม่ได้นี้ไม่ได้มีอำนาจที่จะลบล้างความจริง ซึ่งเคยเป็นมาอย่างใดของเราแม้แต่น้อย

ความจริงกับความจำต่างกันมาก เช่นอย่างทีกล่าวมาสักครูนี้นี้ว่าเราเป็นนักท่องเที่ยวแบกหามกองทุกข์ไปกับภพชาตินั้น ๆ หรือมากับภพชาตินั้น ๆ มาเป็นเวลานาน นี่คือการความจริงมีอยู่กับทุกคน มีอยู่กับทุกตัวสัตว์ จะจำได้หรือไม่ได้ สนใจจำหรือไม่สนใจจำ สนใจคิดหรือไม่สนใจคิด ไม่เป็นสิ่งที่ลบล้างความจริงเหล่านี้ไปได้เลย หากว่าไม่มีครุมีวิชาความรู้มาสอนอุบายวิธีการที่จะทราบความจริงที่เป็นมานี้ ด้วยความจริงแห่งธรรมนั้นแล้ว จะไม่มีทางทราบได้ตลอดไป

แต่มนุษย์เรายังดี ถ้าพูดถึงความได้เปรียบ ก็ได้เปรียบสัตว์ทั้งหลายอยู่มาก และได้เปรียบมนุษย์ที่ไม่เคยสนใจโยตีในหลักธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมืออันเยี่ยมในทางฝ่ายเหตุ แกกิลเลตต์หาอันเป็นสาเหตุแห่งทุกข์นี้ นี้เรียกว่าเรามีวาสนาสำหรับผู้ได้ศึกษาอบรม ผู้ไม่สนใจในธรรมเหล่านี้แล้ว เรียกว่าเราได้เปรียบเขาอยู่มาก แม้เราจะตำหนิเราว่าเป็นผู้ด้อยวาสนา ก็ด้อยเพื่อจะส่งเสริมวาสนาให้เจริญยิ่งขึ้น นี่ท่านเรียกความจริง ความจริงนี้ไม่มีใครที่จะสามารถ รื้อฟื้นขึ้นมาประกาศให้โลกได้เห็นได้เลย นอกจากพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์เท่านั้น ซึ่งเป็นต้นตระกูลแห่งความรู้แจ้งแทงตลอดในความจริงทั้งหลายเหล่านี้ ประจักษ์พระทัยของแต่ละพระองค์

เฉพาะอย่างยิ่งในองค์ปัจจุบันก็คือพระพุทธเจ้าของเรา เป็นผู้ทรงขุดค้นความจริงที่เป็นมาของพระองค์ จนสามารถกระจายไปทุกแห่งหนในบรรดาสัตว์ ซึ่งมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน ให้อำนาจเห็นจริงไปหมด ตลอดทั่วถึงไม่มีที่ปิดบังลี้ลับพระปัญญาญาณของพระองค์ไปได้เลย เมื่อทรงทำการขุดค้นจนพบความจริงขึ้นมา จึงได้นำความจริงนี้ออกสั่งสอนสัตว์โลกเพื่อทราบเรื่องความเป็นมาของสิ่งลึกลับ ที่พาให้สัตว์โลกทั้งหลายได้เกิดแก่เจ็บตายมาโดยลำดับนี้ คือเชื่ออันสำคัญได้แกกิลเลตต์หาอาสวะ ซึ่งฝังอยู่ในจิตไม่มี

ใครสามารถปล้ำออกไปได้เลย หรือชำระล้างได้ด้วยวิธีการใด ๆ นอกจากหลักวิชาธรรมะเท่านั้น

หลักวิชาธรรมะถ้าเพียงเรียนจำได้เลย ๆ ก็ไม่สามารถที่จะปล้ำหรือชะล้างกิเลส ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจ หรือฝังอยู่ภายในจิตใจนี้ออกได้ นอกจากจะมีภาคปฏิบัติเข้าไปด้วย จึงจะเป็นไปได้ เพราะภาคปฏิบัตินั้นเริ่มเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว เริ่มปฏิบัติก็คือเริ่มธรรมความจริง ก็เริ่มรู้เริ่มเห็นเรื่องราวของตนเองขึ้นมาเรื่อย ๆ

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ลึกลับมากสำหรับสามัญชนเรา แต่เป็นสิ่งที่เปิดเผยสำหรับผู้รู้แจ้งแทงตลอดในสิ่งเหล่านี้หมดแล้ว เพราะฉะนั้นกิเลสตัวใดก็ตาม จึงไม่สามารถจะแสดงกลมายาต่อท่านผู้ที่ปราบปรามกิเลสให้ราบคาบไปแล้วภายในจิตใจได้เลย ดังพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่าน พระพุทธเจ้าก็ดีพระอรหันต์ท่านก็ดี เป็นผู้รู้แจ้งแทงทะลุไปหมด บรรดากิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งฝังจมอยู่ภายในจิตใจ ได้ขับไล่ออกด้วยพระปรีชาสามารถของท่านจนไม่มีเหลือแม้ชิ้นเดียว เพราะฉะนั้นกลมายาของกิเลสทุกประเภท จึงไม่สามารถที่จะหลอกลวงท่านได้ตั้งแต่ขณะที่กิเลสได้สิ้นซากไปจากพระทัยและจิตใจของพระสาวก

การรื้อถอนการขุดค้นหาต้นตออันลึกลับสลับซับซ้อน ซึ่งฝังอยู่ภายในจิตใจนี้ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก อุบายวิธีการที่จะนำมาปฏิบัติต่อสิ่งนี้ก็ยากที่จะมีผู้รู้ผู้เห็นได้ นี้เราได้เกิดในท่ามกลางแห่งพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพระโอวาท หรือเป็นศาสนธรรมอันสำคัญมาก ในบรรดาธรรมที่เป็นเครื่องมือสำหรับขุดค้นกิเลสอาสวะ เราก็ได้รับได้ยินได้ฟังมาแล้วจากพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นองค์ที่รู้แจ้งเห็นจริงทุกสิ่งทุกอย่าง จนถึงกับว่ารื้อป่าช้าหมดแล้ว ภายในพระทัยของพระองค์ไม่มีเหลือ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีว่าความเกิดแก่เจ็บตายอันเป็นเครื่องทาบหามทุกข์ไปด้วย ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไปตลอดกาลไหน ๆ พระสาวกอรหันต์แต่ละองค์ ๆ ก็เหมือนกันเช่นนั้น เป็นผู้รื้อป่าช้าออกจากจิตใจได้โดยสิ้นเชิง

ป่าช้าอันแท้จริงก็คือกิเลสกับจิตที่ฝังจมอยู่ด้วยกัน นั่นแลเป็นที่เพาะเชื้อทั้งหลาย หรือเป็นที่เพาะภพเพาะชาติทั้งหลายเพาะที่ตรงนั้น แต่เราทั้งหลายไม่รู้ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าและสาวกท่านกับพวกเราจึงต่างกันอยู่มาก ทั้ง ๆ ที่ผ่านมามากมาย เรื่องก็เหมือนกัน แต่เราไม่รู้เราจำไม่ได้ และไม่รู้อริถอดถอนไม่รู้วิธีแก้ไข สำหรับท่านรู้อริถอดถอนรู้วิธีแก้ไข จนกระทั่งถอดถอนออกได้หมดไม่มีสิ่งใดเหลือ ท่านจึงกลายเป็นคนพิเศษเลิศโลกยิ่งกว่าพวกเราทั้งหลายเป็นไหน ๆ เราจึงได้กล่าวอ้างท่านว่าเป็นสรณะ คือ พุทธัมมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

การถอดถอนกิเลสทุกประเภทให้พึงทราบเรื่องของกิเลสด้วยดี ถ้าเป็นนักปฏิบัติ

ธรรมะเพื่อจะยังผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนจากศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า สมชื่อสมนามว่าเราเป็นชาวพุทธเป็นพุทธบริษัท ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา เราควรจะรู้เรื่องของกิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งเคยเป็นข้าศึกต่อหัวใจเรามาเป็นเวลานาน และเป็นเจ้าใหญ่นายโตที่สุดอยู่บนหัวใจของสัตว์โลกก็คือกิเลส ไม่มีสิ่งใดที่จะสามารถปราบปรามมันลงจากหัวใจของสัตว์โลกได้เลย มันจึงผยองพองตนกล่อมสัตว์โลกไม่ให้รู้เรื่องของมันเป็นภัยต่อสัตว์โลกเลย ไม่มีอันใดเกินกิเลสไปได้ นี่จึงว่าความแหลมคมไม่มีอะไรจะเกินกิเลส นอกจากธรรมเท่านั้นเหนือกิเลส เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงต้องได้ศึกษาอบรมธรรม เพื่อนำมาวิัจัยกัน นำมาต่อสู้กัน นำมาแยกแยะกันให้เห็นดีเห็นชั่ว เห็นของปลอมของจริงซึ่งมีอยู่ในใจดวงเดียว หรืออยู่ในร่างกายและจิตใจของเราคนคนเดียวนี้ ให้แจ้งชัดไปโดยลำดับ

คำว่ากิเลส คือสิ่งที่ทำความเศร้าหมองมืดดำ หรือมืดต่อต่อจิตใจของสัตว์ นั้นท่านเรียกกิเลส เมื่อได้เข้าถึงอยู่ในจิตใจของใครมากน้อย จะทำให้คนนั้นโง่หลงมกมาย เซอะ ๆ ชะ ๆ ไปหมด แต่ตัวกิเลสจะไม่โง่ จะไม่เซ่อ ๆ ซ่า ๆ จะเป็นตัวฉลาดแหลมคมมากที่สุดทีเดียว ไม่มีอะไรเกินกิเลส การปราบปรามกิเลสจึงต้องได้ใช้ความพยายามให้หนักแน่นมั่นคง ต่อการกระทำและวิธีการของตนที่นำมาใช้แต่ละอย่าง ไม่ได้ทำเหล่า ๆ แลเหล่า ๆ ไม่ได้ทำแบบเล่น ๆ แบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ

เพราะกิเลสแต่ละประเภทไม่มีกิเลสตัวไหนเหล่าเหล่า ไม่มีกิเลสตัวไหนลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่มีกิเลสตัวไหนสุภาพอ่อนโยนต่อจิตใจมนุษย์และสัตว์ พอที่จะมาชำระแก้ไขกันด้วยความเหล่าเหล่า ความอ่อนแอท้อแท้ ความสุภาพอ่อนโยน การแก้กิเลสแก้ด้วยความสุภาพอ่อนโยน เหมือนกิริยาท่าทางเราอันเป็นไปด้วยธรรมนี้นั้นแก้ไม่ได้ ต้องแก้ด้วยความถ้ำพุดให้เต็มภาษาธรรมะ ให้เต็มความจริงก็คือว่าต้องฮึดสู้เสมอ

ให้สมกับว่ากิเลสทุกประเภท ไม่มีกิเลสตัวใดไม่ว่าลูกเต้าหลานเหลน ปู่ ย่า ตา ยาย ของกิเลส จะมีความสุภาพอ่อนโยนต่อสัตว์โลก จะเหล่าเหล่าเหลวไหล เซ่อ ๆ ซ่า ๆ ต่อสัตว์โลกไม่มี มีแต่ตัวแหลมคม มีแต่ตัวโหดร้ายทารุณ มีแต่ตัวจริงจังในทางที่จะทำความทุกข์ให้แก่สัตว์โลกทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปราบปรามกิเลสเราจึงจะนำความสุขาเปรียบร้อย ความอ่อนโยน ความอ่อนแอ ความเอาตามยถากรรม ความเป็นผู้ว่ามีวาสนาน้อยถอยกำลังไปสู่กับกิเลสไม่ได้ นอกจากจะเป็นเครื่องสังเวยกิเลส เป็นเครื่องเช่นสรวงกิเลสให้ได้หัวเราะฮา ๆ อยู่บนหัวใจของเราเท่านั้นไม่มีอย่างอื่น

เราให้ย้อนหลังไปถึงพระพุทธเจ้าผู้ปราบกับกิเลส เรียกว่าพระองค์เป็นพระองค์แรกที่เข้าสู่สงครามระหว่างกิเลสกับพระองค์ต่อสู้กัน มีความลำบากความทุกข์ความทรมานมากน้อยเพียงไรในระหว่างที่กำลังเข้าสู่สงคราม หรือขึ้นบนเวทีต่อกรกับกิเลสนั้น

เราจะทราบได้ชัดถึงเรื่องความหนักเบาระหว่างธรรมกับกิเลสต่อสู้กัน พระพุทธเจ้าของเรา ทรงสลบถึง ๓ หนฟังซิ คนเราไม่ถึงขั้นสลบ คือไม่ทุกข์ถึงขั้นสลบจะสลบไปได้อย่างไร ต้องทุกข์ถึงขั้นนั้นถึงจะเป็นไปได้อย่างนั้น ถ้าเลยจากขั้นนั้นก็ตาย นี่คือวิธีการ นี่คือการต่อสู้ ความลำบากลำบากในการต่อสู้กับกิเลสบนเวทีคือหัวใจเรา หนักขนาดนั้น

บรรดาพระสาวกก็เช่นเดียวกัน มีความลำบากลำบากในการประพฤติปฏิบัติ เกิดความเชื่อความเลื่อมใสในพระโอวาทของพระพุทธเจ้า หลังจากสดับตรับฟังให้ถึงใจแล้ว สละตนออกบวชจากสกุลต่าง ๆ มีสกุลพระราชามหากษัตริย์ เศรษฐี กุฎุมพี พ่อค้า ประชาชน จนถึงชั้นคนธรรมดา เมื่อออกบวชแล้วตั้งหน้าตั้งตาเข้าสู่สงครามต่อสู้กับกิเลส เพื่อชัยชนะเป็นยอดคนคือยอดของตัวเอง โดยประกอบความพากเพียรอยู่ในสถานที่ที่ พระพุทธเจ้าประทานให้แล้ว

งานที่ประทานให้ในความเป็นนักบวชเริ่มต้นตั้งแต่ เกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ เป็นต้นไปถึงอาการ ๓๒ ภายในร่างกายนี้ ยังแยกแยะไปโดยลำดับ แต่ในเบื้องต้นให้งาน เท่านั้นเสียก่อน แล้วก็บอกสถานที่เป็นที่เหมาะสมในการต่อสู้กับกิเลส ซึ่งเป็นสิ่งที่เหนียว แน่นมันคงและเฉลียวฉลาดแหลมคมมาก ต้องเลือกชัยสมรภูมิให้เหมาะสมสำหรับนักบวช

จึงทรงแสดงสถานที่ว่า รุกขมูลเสนาสน์ นิสฺสหาย ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวชิวํ อสุ สาทโ ภรณียํ ท่านทั้งหลายบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาแล้ว ให้ไปเสาะแสวงหา อยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ ชายป่าชายเขา ตามถ้ำเงี้ยวผา เพื่อเป็นความสะดวกแก่การต่อสู้กับ กิเลส เอาให้ได้ชัยชนะ ยกตนให้หลุดพ้นจากทุกข์ เหยียบย่ำทำลายกิเลสให้แหลกแตก กระจายไปจากจิตใจ จะไม่มีสิ่งใดกดขี่บังคับเป็นเจ้านายเหนือหัวอีกต่อไป จิตใจจะ กลายเป็นอิสระอย่างไม่มีขอบเขต ไม่มีสมมุติใด ๆ เข้าไปกีดขวางได้เลยตั้งแต่ขณะนั้น คือ ขณะที่ชนะกิเลสแล้ว

เพราะฉะนั้นการปราบปรามกิเลสทุกประเภท จึงต้องทำด้วยความจริงใจ เพราะ กิเลสจริงต่อเราทุกอย่าง ความโลภเกิดขึ้นก็จริงต่อเรา สามารถนำความทุกข์มาให้มากขึ้น ตามกำลังของกิเลสประเภทนั้น ๆ เกิดขึ้น ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหา ไม่ว่า ประเภทใดขั้นชื่อว่ากิเลสแล้วไม่มีประเภทใดด้อย ๆ พอที่จะนอนอยู่สบาย ให้มันขับลำทำ เพลงให้เราฟัง นอกจากเสียงร่ำร้องไห้ภายในจิตใจของเราที่ถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลาย เรียกร้องหาความช่วยเหลือเท่านั้นไม่มีอย่างอื่น นี่ละกิเลสทำลายคนทำลายอย่างนี้

ผู้ไม่ได้ปฏิบัติต่อกิเลส ผู้ไม่ได้ต่อสู้กับกิเลส ไม่ได้รบกับกิเลส ไม่มีทางทราบได้ว่า กิเลสมีความโหดร้ายทารุณต่อจิตใจของสัตว์โลกและตัวเองมากน้อยเพียงไร ต้องเป็นผู้ได้

เคยต่อสู้กับกิเลส ถึงจะทราบประเภทของกิเลสแต่ละประเภทว่ามีความเหนียวแน่นมั่นคง โหดร้ายทารุณเพียงไรต่อจิตใจของเรา นี่หลักสำคัญ พระพุทธเจ้าท่านทรงบำเพ็ญหรือท่าน ทรงต่อสู้กับกิเลสทุกประเภทมาแล้วอย่างโชกโชนถึงกับชั้นสลับสไล ผลสุดท้ายกิเลสตาย พระองค์เพียงสลบเท่านั้น

เมื่อกิเลสตายไปแล้วพระองค์ก็ได้หาวิธีการปราบปรามกิเลสมาสอนโลก ตามวิธีที่ พระองค์ทรงได้ดำเนินมาอย่างไรได้ผลอย่างไร เพราะฉะนั้นพระโอวาททุกบททุกบาทของ พระพุทธเจ้า จึงไม่เคยส่งเสริมให้พุทธบริษัทหรือบรรดาสัตว์ทั้งหลายมีความท้อแท้ อ่อนแอ ให้มีแต่ความขยันหมั่นเพียร ความอดความทน ความใช้สติปัญญาให้มีความ เฉลียวฉลาดแหลมคม เพื่อทันกับกลมายาของกิเลสแต่ละประเภท มีความเพียรเป็นเครื่อง สนับสนุน ไม่เคยบอกว่าความเกียจคร้านเป็นของดี กิเลสกลัวนักไม่เคยบอกเลย

กิเลสกลัวแต่ความพากเพียร สิ่งใดกิเลสกลัวพระองค์จะนำสิ่งนั้นมา ธรรมแง่ใด แขนงใดที่กิเลสจะพังทลายลงไป พระพุทธเจ้าทรงนำนั้นมาสั่งสอนสัตว์โลก เพราะ พระองค์ทรงทำมาแล้วได้ผลมาแล้วเป็นที่พอพระทัย ธรรมจึงจัดว่าเป็นสวากขาตธรรมที่ ตรัสไว้ชอบแล้วทุกอย่าง จะไม่ชอบอย่างไรเล่า พระพุทธเจ้าทรงชำนาญญาณมาแล้วใน สงครามระหว่างกิเลสกับพระองค์ที่ต่อสู้กันด้วยธรรม เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงทรงแสดงให้เห็น สวากขาตธรรม ชอบทุกสิ่งทุกอย่างทั้งฝ่ายเหตุและฝ่ายผล ตั้งแต่ต้นถึงปลายไม่มีที่ตำหนิติ เเตียน ดังที่เราได้กล่าวชมเชยพระองค์ว่า อาทิกุลยาณิ มชฺเฌกุลยาณิ ปรีโยสานกุลยาณิ ไพบราเพราะพรึงทั้งเบื้องต้น ท่ามกลางและสุดท้ายปลายแดน คือมีแต่ความถูกต้อง แม่นยำ เหมาะสมทุกแง่ทุกมุมแห่งธรรมที่ทรงสั่งสอนไว้เพื่อปราบปรามกิเลสทั้งหลาย ภายในหัวใจของสัตว์

เราเป็นนักปฏิบัติต้องคำนึงถึงศาสดาผู้เป็นสรณะเสมอ การปฏิบัติต่อกิเลสนี้เป็นสิ่ง ที่ปฏิบัติยากทีเดียว ลำบากก็ลำบาก ต่อสู้กับอันใดก็ตามไม่เหมือนกับต่อสู้กับกิเลส กิเลส นี้เหนียวแน่นมั่นคงเพราะเคยเป็นจอมกษัตริย์บนหัวใจของสัตว์ เฉพาะอย่างยิ่งหัวใจเรามา นาน ที่จะสลัดปิดมันลงจากแท่นบัลลังก์คือหัวใจเรานั้นจะลงได้ง่าย ๆ เมื่อไร ต้องต่อสู้กัน อย่างเต็มเหนี่ยว บางครั้งต้องสละชีวิตเลือดเนื้อ เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ขอให้ได้ชัยชนะ ขอให้รู้แจ้งแทงทะลุ ปราบปรามกิเลสให้ราบจากหัวใจลงไปกองอยู่กับสมมุติทั้งหลาย เหลือแต่วิมุตติล้วน ๆ อันเป็นความบริสุทธิ์เต็มหัวใจเท่านั้นเป็นที่ต้องการ

ชีวิตจิตใจจะขาดสลายลงไปเมื่อไรก็ขาดไปเถอะ แต่เรื่องความเพียร เรื่อง สติปัญญาที่จะฆ่ากิเลส และความสัตย์ความจริงที่มีความมุ่งมั่นต่อการต่อสู้กับกิเลสนี้จะไม่ ถอย เมื่อไม่ถึงชัยชนะเมื่อไรแล้วตายก็ตาย นี่เห็นไหมเรื่องของการต่อสู้กับกิเลสเป็นอย่าง

นั้น ผู้ใดเคยปฏิบัติ ผู้ใดเคยเข้าสงครามระหว่างกิเลสกับธรรมนั้นแหละ เป็นผู้ที่จะสามารถชี้แจงถึงอุปายกถาของกิเลสได้อย่างชัดเจน และเป็นผู้จะสามารถชี้แจงแสดงถึงเรื่องอุปายของสติปัญญา ศรัทธาความเพียรที่ปราบปรามกิเลสให้อยู่ในเงื้อมมือได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกัน ผลก็คือสามารถแสดงถึงเรื่องมรรคเรื่องผลตั้งแต่ต้น จนถึงขั้นสุดท้ายได้แก่ วิมุตติหลุดพ้นไปได้อย่างเต็มปากเต็มหัวใจ ไม่สะทกสะท้านเพราะได้ปรากฏกับตนผู้ได้เข้าสู่สงครามแล้วทั้งทางเหตุและทางผล ใครจะเกินผู้ที่ได้เข้าสงครามมาแล้ว ผู้ที่ใดเคยต่อสู้กับกิเลสมาแล้วไม่มี

นี่เรากำลังเข้าสู่สงครามเวลานี้ สงครามระหว่างกิเลสกับเรา เอาให้ถึงกัน ความเพียรเท่านั้นเป็นเครื่องฆ่ากิเลส เป็นเครื่องสนับสนุนในการฆ่ากิเลส สติปัญญาเป็นสำคัญมาก นี่คือเครื่องมืออันทันสมัย ไม่ว่ากิเลสประเภทใด สติปัญญาประเภทนั้น ๆ จะสามารถปราบปรามกิเลสประเภทนั้น ๆ ไปได้โดยลำดับ จนกระทั่งถึงกิเลสที่ละเอียดสุด แหวมคมที่สุด ด้วยสติปัญญาอันเฉียบแหลม หรืออันแหลมคมยิ่งกว่ากิเลสนั้น จนสามารถปราบกิเลสให้พังทลายลงได้จากใจได้ ไม่เห็นสติปัญญาไปได้ สรุปลงแล้ว กิเลสไม่เคยกลัวอะไรนอกจากกลัวธรรมอย่างเดียว

เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนธรรมให้แก่สัตว์โลก เพื่อเป็นเครื่องมือปราบปรามกิเลส เครื่องสนับสนุนที่จะให้เป็นไปไม่ลดหย่อนหรือไม่หย่อนกำลัง ก็คือความพากเพียร ความอดความทน ทนไปเกิดทนในสิ่งที่ดี ทนในสิ่งไม่ดีเราเคยทนมาแล้ว เราเคยทุกข์มาแล้วเช่นเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านั้นไม่เกิดประโยชน์เราก็ต้องทนทุกข์ทรมานกับมัน เราก็เคยทนมาแล้ว นี่คือความทนเพื่อผลเพื่อประโยชน์แก่ตนโดยเฉพาะ ทำไมจะไม่ทน ทำไมจะไม่เพียร ทำไมจะไม่ใช้สติปัญญา เพื่อแก้ไขตนเอง

จิตเหมือนกับผู้ต้องหาผู้ต้องขัง ถูกกิเลสบังคับบัญชากดขี่อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าตั้งแต่ภพไหนชาติใดมาจนกระทั่งบัดนี้ ไม่เคยลดราวาศอกกันเลย จิตได้รับความทุกข์ทุกข์เพราะอะไร ถ้าไม่ใช่ทุกข์เพราะกิเลสอย่างเดียวเท่านั้น ไม่เคยได้ยินว่าจิตนี้ทุกข์เพราะธรรมของพระพุทธเจ้า หรือทุกข์เพราะพระธรรมไม่มี มีแต่ทุกข์เพราะกิเลส ทุกข์มากทุกข์น้อยทุกข์ขนาดไหน ทุกข์จนกระทั่งถึงไม่มีสติกลายเป็นบ้าไปเลย ก็เพราะอำนาจของกิเลสเท่านั้น นี่เรื่องความทุกข์เพราะอำนาจของกิเลส

จิตจึงเรียกร้องหาความช่วยเหลือจากเจ้าของ หากว่าจิตนี้แสดงตัวออกมาเป็นภาษาวาจาคำพูดเหมือนเรานี้แล้ว อยู่ที่ไหนจะได้ยินแต่จิตเรียกร้องหาความช่วยเหลือจากเจ้าของ เพราะถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลา จะไม่มีว่างเลยโลกอันนี้ เสียงจะกระเทือนโลกธาตุไปหมด แล้วโลกนี้เป็นที่น่าอยู่ที่ไหน เมื่อมองเห็นกันหรือไม่มองเห็นก็

ได้ยินแต่เสียงเรียกร้องขุ่นไปหมด ด้วยความทุกข์ความทรมานของใจที่เรียกร้องความสนใจจากเจ้าของให้ช่วยเหลือ สัตว์ก็เต็มทีของสัตว์ สัตว์ก็เต็มตัวในเรื่องกองทุกข์ มนุษย์ก็เต็มตัวในเรื่องความทุกข์

ไม่ว่าคนมีคนจน ไม่ว่าคนโง่คนฉลาด อันเป็นวิสัยของสามัญชนเราแล้ว จะต้องถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลายให้จิตใจได้รับความทุกข์ความทรมาน ถึงกับเรียกร้องหาความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา และทั่วดินแดนเช่นเดียวกันหมด

เราอย่าเข้าใจว่าที่ไหนเป็นที่สะดวกสบาย ภูพนั้นภพนี้จะสบายภพไหนจะสบาย ให้คำนึงย้อนเข้ามาสู่จิต ซึ่งเป็นตัวสำคัญที่จะเข้าไปสู่ภพนั้นภพนี้ เข้าไปแบกความทุกข์ความลำบากในภพนั้นภพนี้ นี่เป็นสำคัญยิ่งกว่าอื่น จึงควรจะสนใจในนี้ ให้ถูกกับจุดที่จิตใจของเราเรียกร้องความช่วยเหลือจากเรา ด้วยการแก้กิเลสต้นหาอาสวะ โดยวิธีทำคุณงามความดี

ใจเป็นของไม่ตาย แต่ได้รับความทุกข์ความทรมานตลอดมาตั้งแต่กับไปไหนกลับใด จนกระทั่งปานนี้ เป็นสิ่งที่เหนียวแน่นมั่นคงเหมือนกัน แต่ก็ยอมรับทุกข์มาตลอด ถึงจะไม่พินาศฉิบหายสลายตัวไปได้ เหมือนสิ่งทั้งหลายที่ถูกทำลาย แต่ก็ได้รับความทุกข์ความลำบากตลอดมา ใจจึงเป็นสิ่งที่เหนียวแน่นมั่นคงมาก ไม่ถูกทำลายให้ฉิบหายวายปวงไปได้ อย่างง่ายตาย แต่ก็ทนความทุกข์ความทรมานในภพชาตินั้น ๆ เพราะอำนาจของกิเลสย้ายกิเลสไม่อยู่ที่ไหน เราจะปลูกบ้านสร้างเรือนให้ที่ชั้นที่ห้องก็ตามเถอะ กิเลสจะไม่ไปอยู่ แต่หัวใจของสัตว์โลกนี้อยู่ตรงไหน กิเลสอยู่ทั้งนั้น บ้านเรือนของกิเลส ห้องส้วมห้องน้ำของกิเลสอยู่ที่หัวใจนี้ ที่ขบถาย ที่บำรุงบำเรอ ที่ซบถล่อมที่สะดวกสบายของกิเลสอยู่ที่หัวใจของสัตว์โลก ผู้ที่ทุกข์ที่สุดก็คือสัตว์โลกผู้อยู่ใต้อำนาจของกิเลส

เพราะฉะนั้นเราจึงควรเห็นโทษของกิเลสซึ่งอยู่บนหัวใจของเรา และใจเรียกร้องหาความช่วยเหลือจากเราอยู่ตลอดมานี้ แล้วจะได้เร่งความพากเพียร เอาให้จริงให้จัง กิเลสทำเราทำจริงจังนะ เราทำกับกิเลสทำไมจึงจะทำแบบเหาะ ๆ แหะ ๆ มันจะเข้ากันได้หรือ ต้องเอาให้จริงให้จัง เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เราเคยเป็นเคยตายมาไม่รู้กี่ภพกี่ชาติแล้วตายแบบโมฆะตาย ตายแบบไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย เราตายในสงครามการต่อสู้กับกิเลส เป็นตายที่มีคุณค่ามาก สุดท้ายมันก็ไม่ตาย กิเลสนั้นแหละเป็นตัวจะตาย เราแค่เป็นความทุกข์ความทรมาน เพราะการปราบปรามกิเลสด้วยความเพียรของเราเท่านั้น สุดท้ายกิเลสก็ตาย

ถ้าหากว่าการประกอบความพากเพียรถึงขั้นได้ตายแล้ว จะมีในพระประวัติของ

พระพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรก แล้วมีประวัติของพระสาวกจำนวนมากมาย ว่าพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรสู้กับกิเลสไม่ได้ กิเลสเหี้ยมบ้าฆ่าตาย หรือกิเลสปราบพระพุทธเจ้าจนตาย แต่นี่เพียงชั้นสลบ สุดท้ายกิเลสตาย แน่ ในประวัติเป็นอย่างนั้น ไม่เคยมีพระพุทธเจ้าตาย พระสาวกแต่ละองค์ก็ไม่เคยตายเพราะอำนาจความเพียรที่ต่อสู้กับกิเลสไม่มี มีแต่ความทุกข์ความลำบาก เช่นฝ่าเท้าแตกเพราะการเดินทางไม่หยุดไม่ถอย ด้วยความพากเพียรของท่าน ด้วยความอุทิศสำหรับพยายาม ด้วยความอดความทน

บางองค์จักขุแตก เช่นอย่าง**พระจักขุบาล**เป็นต้น ก็เพียงจักขุแตกเท่านั้น สุดท้ายกิเลสก็แตกจากใจ พอจักขุภายนอกแตกกระจาย กิเลสภายในใจก็แตกกระจาย ธรรมจักขุญาณก็สว่างจ้าขึ้นมาภายในจิตใจของท่านเสีย ท่านไม่เห็นตาย

เราดูซิในประวัติมีไหม พระสาวกทั้งหลายตายเพราะความเพียร พอที่จะให้เรากลัวต่อการประกอบความเพียรเพื่อแก้กิเลส ต่อสู้กับกิเลส ไม่เห็นมีองค์ไหนตาย พอจะเป็นแบบฉบับให้เราได้กลัวบ้าง สาวกทั้งหลายเหล่านั้นท่านมีรูปมีร่างมีธาตุมีขันธ์เหมือนเราทำไมท่านจะไม่ได้รับความทุกข์ความลำบาก แล้วกิเลสท่านกับกิเลสเราก็เหมือนกัน ทำไมจะไม่ทุกข์ไม่ลำบาก แล้วการต่อสู้กับกิเลสแต่ละประเภททำไมจะไม่ลำบาก ท่านทำไมผ่านไปไม่ได้

เราก็คนคนหนึ่งเป็นลูกศิษย์ตถาคตเหมือนกัน กิเลสประเภทเดียวกัน มรรคปฏิบัติเครื่องมือปราบปรามกิเลส ก็เป็นสวากขาตธรรมของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ชอบแล้วด้วยกัน มีอะไรบกพร่องเวลานี้ กิเลสจึงไม่ได้หลุดลอยไปแม้ตัวเดียวจากหัวใจเรา เป็นเพราะเหตุไร มันน่าเป็นปัญหาอันหนักที่สุดที่เราจะต้องนำมาพิจารณาต่อตัวของเรา ถ้าไม่บกพร่องในเรื่องความพากเพียรเรื่องของสติปัญญา นี่เป็นจุดสำคัญ บกพร่องตรงนี้

สติปัญญาไม่ดีไม่ทันกิเลส การที่สติปัญญาไม่ดีก็เพราะความเพียรด้อย เหตุที่ความเพียรด้อยก็เพราะถูกกิเลสมันลากเอาไว้ให้ขี้เกียจ แน่ มันไม่พันเรื่องของกิเลสเพราะมันแหลมคมมาก มันสวมรอยเราในขณะที่เราทำความเพียรนั้นแหละ เดินทางกรรมเราเข้าใจว่าเราเดินทางกรรมทำความเพียร เรานั่งสมาธิภาวนาทำความเพียร แล้วสุดท้ายก็ให้กิเลสไปทำงานแทนเสียหมด เดินทางกรรมก็มีแต่ก้าวขาเดินไป ๆ จิตถูกกิเลสลากไปที่ทวีปก็ไม่รู้จนกระทั่งมันเอาของดีไปกินหมดแล้วมันถึงปล่อยมา เหลือแต่ซาก แล้วก็มารู้สึกตัว ฮี นี่เราเดินทางกรรมมาตั้งหลายชั่วโมงไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้

มันจะได้เรื่องอะไรก็ไม่ใช่เรื่องของธรรม มีแต่เรื่องกิเลสเอาของดีไปกินหมด มันจะมีเรื่องธรรมที่ไหนอีก ถ้าเดินทางกรรมก็มีสติพิจารณาด้วยปัญญา ตั้งเนื้อตั้งตัวต่อสู้จริง ๆ

เหมือนกับนักมวยที่กำลังต่อยกันอยู่บนเวทีเขามีอาการอย่างไร นี่ก็เหมือนกันอย่างนั้น เราต่อยกับกิเลสก็ต้องต่อยแบบนั้น อย่าปล่อยให้กิเลสมันหามลงเปลไปโดยไม่รู้สีกตัว หามไปทวีปไหนก็ไม่รู้ เอาของดีไปกินหมดแล้วยังเหลือแต่ร่างแล้วก็ย้อนกลับมา ยังมาทำนิกรรมอีก ว่านี่ประกอบความเพียรแทบล้มแทบตายหลายชั่วโมง ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร นี่ก็เป็นเรื่องของกิเลสมาหลอกให้มาทำนิกรรมอีก

นั่นละกิเลสทำหน้าที่ในวงความเพียรของเรา ให้พากันทราบเสียแต่บัดนี้ถ้ายังไม่ทราบ นั่งภาวนาก็นั่งเหมือนกับคนตายแล้ว ทาสติสติจะบังคับจิตใจของตนให้อยู่กับองค์แห่งภาวนา เช่น พุทโธ ๆ เป็นต้นก็ไม่มี มีแต่เรื่องกิเลสลากเอาของดีไปกินหมดอีกเหมือนกัน คิดไปโน้นนอกโลกธาตุ มันเอาไปกินเลี้ยงกันที่ไหนก็ไม่รู้จนหมด ยังเหลือแต่ซากแล้วกลับมา ยังเหลือแต่ร่างแล้วกลับมา ก็มาทำนิกรรมอีกแหละ นั่งภาวนาก็ชั่วโมงก็ไม่รู้ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร จะได้เรื่องอะไรมันไม่ใช่เรื่องความเพียร มันไม่ใช่เรื่องธรรม มันเรื่องของกิเลสมาทำงานบนความเพียรของเรา เอาของดีไปกินหมดต่างหาก มันจะได้อะไร ฟังให้ตั้งใจพิจารณาให้ถึงใจ เรื่องความจริงมันเป็นอย่างนี้จริง ๆ

เอา ปฏิบัติไปเราจะรู้ ในขณะที่สติปัญญายังไม่ทันกับกิเลส กิเลสต้องเอาเปรียบเราเสมอ ได้เปรียบเสมอไป แต่ก็ไม่พ้นความผลิตสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรอยู่ไม่ถอยไปได้ เช่นเดียวกับเราเลี้ยงเด็ก เลี้ยงทุกวันรักษาความปลอดภัยให้ตลอด แล้วเด็กค่อยเจริญเติบโตขึ้นมาโดยลำดับ กลายเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาได้ จิตใจเบื้องต้นก็ล้มลุกคลุกคลานได้รับการอบรมศึกษาบำรุงจากเจ้าของ จากสติ จากปัญญา จากศรัทธาความเพียรอยู่โดยสม่ำเสมอไม่ลดละทอดย ุ จิตก็จะมี ความสงบร่มเย็น สติก็เริ่มมีขึ้นมา ปัญญาก็มีความแพรวพราว สามารถที่จะทราบเหตุทราบผลต้นปลายดีชั่ว ระหว่างกิเลสกับจิตเข้ามาเกี่ยวข้องกับพัวพันกันอย่างไรบ้างได้โดยลำดับ ๆ

เมื่อสติปัญญาทันกิเลสประเภทใดแล้วก็สังหารกันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งกิเลสถึงชั้นละเอียด ปัญญาก็ฉลาดแหลมคมตามกันทันไปหมด ๆ ผลสุดท้ายกิเลสจะละเอียดขนาดไหน ทนสติปัญญาอันเป็นอาวุธทันสมัยนี้ไม่ได้เลย สุดท้ายก็แหลกแตกกระจายออกไปจากใจไม่มีเหลือ สิ่งที่เหลือก็คือความบริสุทธิ์พุทโธอันเลิศโลกอยู่ภายในจิตใจ นี่แหละคืออิสรเสรี ไม่มีขอบเขต อิสรเสรีตลอดอนันตกาล นี่คือผลที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้แบบเอาจริงเอาจังเอาเป็นเอาตายเข้าว่า ผลสุดท้ายก็ไม่ตาย เป็นกิเลสตายต่างหากเราไม่ได้ตาย กลายเป็นผู้บริสุทธิ์ขึ้นมา

นี่ละแบบฉบับที่ท่านสอนมา ตำรับตำราท่านสอนมาก็เป็นอย่างนั้น จึงไม่ควรที่จะทอดยอ่อนแอ กลัวล้มกลัวตายในการประกอบความพากเพียรที่จะแก้กิเลส ฆ่ากิเลส

กิเลสพาให้เกิดให้ตายมากี่ภพกี่ชาติทำไมไม่เห็นกลัว เวลาจะประกอบความพากเพียรหรือต่อสู้กับกิเลสทำไมจะกลัวตั้งแต่ตาย กลัวเท่าไรก็ยังจะได้แต่ตาย เพราะเป็นเรื่องของกิเลส อันเรื่องความกลัวนั้นนะ มันไม่ใช่เรื่องอะไรมันเรื่องกิเลส นี่ละกิเลสแทรกกรรมแทรกอย่างนี้

ให้ปฏิบัติกันไปเราจะทราบเรื่องกลมายาของกิเลส แผลมคมขนาดไหนจะทราบด้วยสติปัญญาของเราเอง เมื่อทราบได้อย่างชัดเจนแล้ว กิเลสก็ไม่มียกลมายาใดจะมาสู้กับสติปัญญาของเราได้ เราพูดได้เต็มปากทำลายกิเลสได้เต็มหัวใจ ไม่มีกิเลสตัวใดจะมาอาจเอื้อมได้ หมดปัญหา หาความสุขหาที่ไหน นี่ละความสุขอยู่จุดนี้ บรมสุขก็อยู่ที่จุดนี้ ที่จะมีความสุขความสะดวงสบายในภพน้อยภพใหญ่ที่เราไป ก็เป็นอยู่ในการชำระจิตใจ ในการบำเพ็ญคุณงามความดี เพื่อเป็นอาหารหล่อเลี้ยงจิตใจของเราให้ได้ไปในภพชาตินั้น ๆ สุดท้ายก็เป็นบรมสุขด้วยการปราบกิเลสให้ราบจากหัวใจไม่มีเหลือเลย นั่นแหละเป็นบรมสุข

ไม่ถามที่นี้ เรื่องเป็นเรื่องตาย ตายเมื่อไรตายที่ไหน ตายแล้วจะไปเกิดไหนภพใดชาติใดไม่ถามไม่ยุ่ง อิ่มพอตัวแล้ว นิพพานที่เคยอยากมาอย่างเต็มหัวใจก็ไม่อยาก อยากอะไรก็อิ่มแล้ว เหมือนอย่างเรารับประทานอาหาร เราหิวข้าว เราหิวอาหารเรารับประทาน เมื่อรับประทานเต็มที่แล้วอิ่มพอกับความต้องการของธาตุแล้วจะไปหิวอะไรอีก อยากนิพพานก็คืออยากสิ้นกิเลส เมื่อสิ้นแล้วจะไปอยากหาอะไรอีก

ความอยากคือเรื่องของกิเลส ความอยากคือเรื่องความหิวโหยเป็นสิ่งที่กวนใจเสมอ แม้ไม่ใช่เรื่องของกิเลส ความอยากไปนิพพานไม่ใช่เรื่องของกิเลส แต่ก็เป็นที่ทำให้เราได้รับความลำบากเหมือนกัน เป็นความหิวโหยเป็นความกระตกระเทือนต่อใจ ความอิ่มพอความพอตัวนั้นแหละเป็นความไม่กระเพื่อม เป็นความปกติโดยหลักธรรมชาติ เรียกว่าปรหม์ สุข อยู่ที่ตรงนั้นไม่อยู่ที่อื่น

พระพุทธเจ้าสอนเข้ามาในจุดนี้อยู่แล้ว ทำไมจึงไม่มองดูหัวใจตัวเอง มองดูซิมันมีอะไรอยู่ตรงนั้น หน้าที่การงานอะไรก็ไม่มี มีแต่งานฆ่ากิเลสอย่างเดียว ทำไมกิเลสไม่ตายแม้ตัวเดียว มีหน้าซำยังจะพอกพูนกิเลสให้เต็มภายในหัวใจไปอีก มันสมแล้วหรือกับนักบวชนักปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส เราบวชมาเพื่อสั่งสมธรรมเพื่อเสาะแสวงหาธรรม ไม่ได้มาเสาะแสวงหากิเลส ทำไมกิเลสจึงเกิดขึ้นเต็มหัวใจ นั่นแหละคือการเสาะแสวงหาด้วยหลักธรรมชาติ ด้วยความโง่เขลาเบาปัญญาของตัวเอง กิเลสมันก็เกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ ถ้าสติปัญญา ศรัทธาความเพียรของเรามีความเหนียวแน่นมั่นคงแล้ว กิเลสตัวไหนมันจะเหนียวแน่นยิ่งกว่าธรรมเหล่านี้ละ มันก็ต้องหมดต้องสิ้นไป

เอาให้จริงให้จังเราเป็นนักปฏิบัติ อย่าทอดถอยอ่อนแอ เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล เป็นเรื่องที่จะลากคอเราลงไปตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย อยู่ในป่าช้าอันโลกวัฏจักรไม่มีสิ้นสุดลงได้เลย เราไม่กลัวเลย ตั้งแต่จะตายในชาตินี้เรายังกลัวอยู่แล้ว ไม่อยากตาย เพราะเหตุไรไม่อยากตาย เหมือนจะสิ้นจะสุดไปหมด อะไรจะสิ้นสุด มันเคยเกิดเคยตายมาก็ภพก็ชาติแล้วไม่เห็นสิ้นสุด มันยังเกิดได้ให้เห็นประจักษ์อยู่ในตัวของเรานี้ มันสิ้นมันสุดได้ยังไง แล้วมันตายไปนี่อีกแล้วมันก็จะไปสูญได้ยังไง เมื่อเชื่อที่พาไม่ให้สูญมีพาให้มีภพมีชาติยังมีเพราะเชื่ออันนั้น ดับเชื้อลงไปแล้วเหลือแต่ความบริสุทธิ์ ความบริสุทธิ์นั้นสูญได้ยังไง ถ้าสูญแล้วเอาอะไรมาบริสุทธิ์ นั้นฟังซิ เอาให้จริงจังให้ถึงเหตุถึงผล

หลักธรรมพระพุทธเจ้าไม่ใช่ตุ๊กตาเครื่องเล่นของเด็กพอจะมาหลอกลวงโลก เอาให้ถึงของจริง ปฏิบัติจริงก็ต้องรู้จริงเห็นจริง รู้ที่หัวใจนี้แหละ ธรรมจะมีอยู่ทั่วไปในโลกก็ตามแต่ในเมื่อไม่มีสิ่งใดเป็นเครื่องสัมผัสธรรมแล้วธรรมก็เหมือนไม่มี เช่นเดียวกับรูป กับเสียง เป็นต้น มีอยู่ในโลก ถ้าไม่มีตามีหูเป็นเครื่องรับฟังเป็นเครื่องสัมผัสสัมผัสแล้ว รูปหรือเสียงเหล่านั้นก็ไม่มีความหมาย แม้จะมีก็เหมือนไม่มี

ธรรมทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกมาเป็นเวลานานก็ตาม มีใจเท่านั้นจะเป็นผู้สัมผัสสัมผัสสัมผัสรับทราบธรรมหนักเบาเล็กน้อย ถ้าใจไม่สามารถรับธรรมแล้ว ธรรมก็ไม่มี ความหมายสำหรับบุคคลคนนั้น เพราะฉะนั้นเราจึงต้องปฏิบัติตัวของเราให้ได้สัมผัสสัมผัสกับธรรม หนักเบาเล็กน้อยเพียงไร ให้เราทราบตั้งแต่หยาบถึงขั้นละเอียด ท่านกล่าวไว้แล้วว่า สมณานนฺจ ทสฺสนํ เอตมฺมจฺจลฺลํ การเห็นสมณะเป็นมงคลอันสูงสุด

เห็นสมณะหมายถึงที่ไหน เราต้องน้อมเข้ามาสอนตัวเราซี่ สมณะได้แก่ความสงบ การเห็นสมณะก็หมายถึงใจเราเห็นความสงบของใจเรานั้นเอง สติปัญญาของเราเห็นความสงบของเรา ความสงบเย็นใจของเรา สมณะที่ ๑ ได้แก่พระโสดา สมณะที่ ๒ ได้แก่สกิทาคา สมณะที่ ๓ ได้แก่พระอนาคา สมณะที่ ๔ ได้แก่พระอรหันตบุคคล อยู่ที่ไหนสมณะทั้ง ๔ นี้ถ้าไม่อยู่ในบุคคล ถ้าไม่อยู่ในผู้ปฏิบัติจะอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ การเห็นสมณะถ้าไม่เห็นที่ใจไม่มีที่เห็นไม่มีที่รู้ รู้ที่ใจ

เพราะใจเป็นตัวฟังชาน ใจเป็นตัวมัวหมอง ใจเป็นตัวมืดตื้อด้วยอำนาจของกิเลส ใจจึงควรได้รับการซักฟอกด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรให้สว่างกระจ่างแจ้งขึ้นมาแล้ว รับผิดชอบต่อสมณะที่ ๑ สัมผัสได้ทั้งสมณะที่ ๒ รับทราบได้ทั้งสมณะที่ ๓ เป็นเจ้าของได้ทั้งสมณะที่ ๔ คือ อรหันตบุคคล อรหันตจิตเต็มภูมิ นั้นแหละที่นี้เรียกว่าเป็นผู้ได้รับธรรมเต็มภูมิ เห็นธรรมเต็มภูมิ บรรจธรรมเต็มใจ หายสงสัยคำว่าสมณะ สมณานนฺจ ทสฺสนํ เมื่อได้เห็นสมณะภายในหัวใจของตนเต็มภูมิ ๆ แล้ว เป็นมงคลอันสูงสุดภายในบุคคลคน

นั้น ภายในใจดวงนั้น นี่ละมดอันสูงสุดอยู่ที่สมณะภายในหัวใจ จงชำระจิตใจนี้ให้ใส สะอาดปราศจากทุกสิ่งทุกอย่างบรรดาที่เป็นข้าศึกต่อใจ กลายเป็นใจที่บริสุทธิ์ขึ้นมา นี่เป็น สมณะอันเอกแผละ มีอยู่ที่นี้

แล้วคำว่าธรรมมีมาในโลกดั้งเดิม มีมาเป็นเวลานาน ใครจะเป็นผู้รับทราบ ใจดวงนี้ แผละเป็นผู้รับทราบ ธรรมประเภทใด ดังที่กล่าวมาแล้ว สมณธรรมความสงบ ตั้งแต่โสดา สกิทา อนาคา ถึงอรหัตตธรรม เป็นใจดวงเดียวนี้เท่านั้นผู้ที่รับทราบ ผู้ที่จะเป็นเจ้าของ ผู้ที่จะสัมผัสสัมพันธ์ธรรมชั้นนั้น ๆ จนถึงขั้นหลุดพ้นจะหลุดพ้นที่ใจ รู้ที่ใจ เห็นที่ใจ ใจเป็น เจ้าของแห่งความหลุดพ้น หมดปัญหากันที่ใจ รื้อภพหรือชาติการเกิดแก่เจ็บตายรื้อที่ใจ รื้อ กิเลสตัณหาออกจากใจแล้วก็เท่ากับรื้อภพหรือชาติออกจากใจ หายสงสัย ใจเป็นอิสระเสรี สมกับใจเรียกร้องหาเจ้าของซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบกับใจโดยแท้

นี่เราเป็นผู้รับผิดชอบในตัวของเราทุกคน จงเห็นตัวเราเป็นสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด แล้วจะเกิดความสนใจปฏิบัติต่อเจ้าของ ผลก็คือความร่มเย็นเป็นสุข ขอให้ทุกท่านนำไป ประพฤติปฏิบัติ การแสดงธรรมมีหนักบ้างเบาบ้าง ให้พากันนำไปแยกแยะไปพิจารณา ที่สำคัญก็ดังที่กล่าวเบื้องต้นนั้นแหละว่า กิเลสไม่มีประเภทใดจะสุภาพอ่อนโยน พอที่เราจะแก้กิเลสชำระกิเลสด้วยความสุภาพอ่อนโยน กิเลสเป็นตัวสำคัญทั้งนั้น เหมือน ยักษ์เหมือนผีบนหัวใจเรา เพราะฉะนั้นการต่อสู้กับกิเลสจึงเป็นกิริยาเหมือนยักษ์เหมือนผี ฟาดฟันหันแหลกกับกิเลส กิเลสจะตายไปด้วยวิธีการนั้น ฉิบหายไปด้วยวิธีการนั้นไม่ใช่ วิธีการอื่น จงพากันจำไว้ให้ถึงใจ

เอาละการแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร